

تعداد دانشگاه‌های ایرانی دررتبه‌بندی شانگهای نسبت به سال ۲۰۲۰ نصف شد

۶ تایی شدیم، پایین‌تر از عربستان و ترکیه

ابوالفضل مفاه‌ری
مدیر گروه دانشگاه

شانگهای که امروزه یکی از معتبرترین رتبه‌بندی‌های دانشگاه‌های جهان شناخته می‌شود، نخستین‌بار در ژوئن ۲۰۰۳ توسط «مرکز دانشگاه‌های ممتاز جهان» (CWCU) در «دانشکده تحصیلات تکمیلی آموزش» (که پیش‌تر با نام «مؤسسه آموزش عالی» شناخته می‌شد) وابسته به «دانشگاه شانگهای جیاو تونگ» چین منتشر شد و از آن زمان هر ساله به‌روزرسانی شده است. هر چند هدف اولیه ARWU یافتن جایگاه جهانی برترین دانشگاه‌های چین بود، اما این رتبه‌بندی توجه بسیاری از دانشگاه‌ها، دولت‌ها و رسانه‌های عمومی سراسر جهان را به خود جلب کرده است تا جایی که امروز یکی از معیارهای سنجش جایگاه و مقایسه عملکرد مراکز و موسسات آموزش عالی در ایران و جهان به حساب می‌آید. شانگهای از سال ۲۰۰۹، توسط موسسه مشاوره رتبه‌بندی شانگهای (ShanghaiRanking Consultancy) به عنوان سازمانی کاملاً مستقل در حوزه آموزش عالی منتشر می‌شود و به صورت کلی تابع دانشگاه یا نهاد دولتی خاصی نیست.

جدیدترین رتبه‌بندی این مجموعه هم روز گذشته منتشر شد که در شماره امروز «فرهیختگان» آن را بررسی کردیم.

هزار دانشگاه برتر جهان از نگاه رتبه‌بندی چینی
شانگهای هرساله فهرستی از هزار دانشگاه برتر جهان ارائه می‌دهد؛ فهرستی برآمده از بررسی حدود ۲۵۰۰ مؤسسه که در ۶ شاخص عینی امتیاز می‌گیرند. ARWU دانشگاه‌هایی را در نظر می‌گیرد که اعضای هیئت علمی یا فارغ‌التحصیلانی داشته باشد که برنده جایزه نوبل یا مدال فیلدز هستند، پژوهشگران پراستنادی براساس فهرست موسسه کلاریویت داشته باشند، مقالاتشان در مجلات نیچر یا ساینس منتشر و یا در پایگاه استنادی علوم و پایگاه استنادی علوم اجتماعی وب‌آو ساینس نمایه شده باشد. در این رتبه‌بندی موسسات بر اساس ۶ شاخص کلی با وزن‌دهی متفاوت براساس اطلاعات منابع اصلی محاسبه می‌شود؛ البته شاخص N&S مربوط به مقالات منتشر شده در نیچر و ساینس در مورد موسسات حوزه علوم انسانی که طبیعتاً مقاله‌ای در این مجلات ندارند محاسبه نمی‌شود و وزن آن در دیگر شاخص‌ها منظور می‌شود.

معیار	وزن	شاخص (کد)
کیفیت آموزش	۱۰٪	فارغ‌التحصیلان برنده جایزه نوبل یا مدال فیلدز (Alumni)
کیفیت اعضای هیئت علمی	۲۰٪	اعضای هیئت علمی برنده جایزه نوبل یا مدال فیلدز (Award)
	۲۰٪	پژوهشگران پراستناد (HiCi)
خروجی پژوهشی	۲۰٪	مقالات منتشرشده در مجلات نیچر و ساینس (N&S)
	۲۰٪	تعداد مقالات نمایه‌شده در نمایه استنادی علوم و نمایه استنادی علوم اجتماعی وب‌آو ساینس (PUB)
عملکرد سرانه	۱۰٪	عملکرد علمی سرانه دانشگاه (PCP)

نگاهی به‌فهرست ۱۰۰ دانشگاه برتر ARWU ۲۰۲۵ نشان می‌دهد، ۲ دودانشگاه هم‌برای نخستین‌بار در این جمع راه پیدا کردند؛ دانشگاه‌ستی هنگ کنگ که در رتبه ۹۹ قرار گرفته و دانشگاه استکهلم سوئد که صدمین دانشگاه رتبه‌بندی امسال بوده است. البته ۲۵ دانشگاه هم برای نخستین بار وارد فهرست ۵۰۰ دانشگاه برتر شدند و ۳۹ دانشگاه دیگر نیز برای اولین بار به جمع ۱۰۰۰ دانشگاه برتر پیوستند.

رقابت کشورها در شانگهای چگونه پیش می‌رود؟
۲۲۲ دانشگاه چینی در میان ۱۰۰۰ دانشگاه برتر قرار گرفته‌اند؛ این تعداد بیش از دانشگاه‌های آمریکا با ۱۸۳ دانشگاه است و از لحاظ تعداد دست برتر با چینی‌هاست. بررسی کیفی اما حرف دیگری دارد؛ بیش از یک‌سوم (۳۷ دانشگاه) ۱۰۰ دانشگاه نخست رتبه‌بندی ۲۰۲۵ آمریکایی هستند در حالی که چینی‌ها ۱۳ و انگلیسی‌ها ۸ دانشگاه در فهرست صدتایی برترین‌ها دارند. از حیث مجموع تعداد دانشگاه‌ها بعد از این سه کشور، آلمان با ۵۱ مؤسسه قرار می‌گیرند. آنها همچنان چهار دانشگاه مونیخ (رتبه ۴۲)، فنی مونیخ (رتبه ۴۵)، هایدلبرگ (رتبه ۵۱) وین (رتبه ۶۸) را در میان ۱۰۰ دانشگاه برتر دارند ۳۵ دانشگاه این کشور هم در جمع ۵۰۰ دانشگاه برتر قرار گرفته است. ایتالیا با ۴۱، اسپانیا با ۳۶ و کره جنوبی با ۳۰، استرالیا و ژاپن با ۲۹ مؤسسه و کانادا با ۲۸ دانشگاه ۱۰ کشور با بیشترین تعداد دانشگاه در ARWU امسال به حساب می‌آیند.

رتبه‌بندی کماکان ادامه دارد و از سال ۲۰۲۲ تقریباً تعداد دانشگاه‌هایشان دو برابر شد. ترکیه دیگر رقیب علمی ایران امسال ۱۱ دانشگاه در جمع هزار دانشگاه برتر دارد. مسیر نزولی تعداد دانشگاه‌های ایرانی از ۲۰۲۰ هم کماکان ادامه دارد و به نصف تقلیل یافته است. امسال فقط ۶ دانشگاه ایرانی موفق به حضور در رده‌بندی شانگهای شدند؛ در بین این ۶ دانشگاه نیز تهران و علوم پزشکی تهران، جایگاه قبلی خود را حفظ کردند اما تربیت مدرس، علوم پزشکی شهید بهشتی، صنعتی شریف و علوم پزشکی ایران همگی افت را تجربه کردند.

وضعیت دانشگاه‌های ایرانی در رتبه‌بندی شانگهای ۲۰۲۵						
ردیف	دانشگاه	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	۲۰۲۴
۱	دانشگاه علوم پزشکی تهران	۵۰۱-۶۰۰	۵۰۱-۶۰۰	۴۰۱-۵۰۰	۵۰۱-۶۰۰	۴۰۱-۵۰۰
۲	دانشگاه تهران	۳۰۱-۴۰۰	۳۰۱-۴۰۰	۳۰۱-۴۰۰	۴۰۱-۵۰۰	۴۰۱-۵۰۰
۳	دانشگاه تربیت مدرس	۵۰۱-۶۰۰	۵۰۱-۶۰۰	۵۰۱-۶۰۰	۷۰۱-۸۰۰	۷۰۱-۸۰۰
۴	دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	۷۰۱-۸۰۰	۷۰۱-۸۰۰	۷۰۱-۸۰۰	۷۰۱-۸۰۰	۸۰۱-۹۰۰
۵	دانشگاه صنعتی شریف	۵۰۱-۶۰۰	۵۰۱-۶۰۰	۶۰۱-۷۰۰	۷۰۱-۸۰۰	۸۰۱-۹۰۰
۶	دانشگاه علوم پزشکی ایران	-	۹۰۱-۱۰۰۰	۹۰۱-۱۰۰۰	-	۷۰۱-۸۰۰

جدول امتیازات دانشگاه‌های ایران در رتبه‌بندی شانگهای ۲۰۲۵						
دانشگاه	Alumni	Award	HiCi	N&S	PUB	PCP
دانشگاه علوم پزشکی تهران	۰	۰	۳/۹	۴/۴	۴/۳۶	۹/۱۵
دانشگاه تهران	۴/۱۱	۰	۰	۴/۴	۴۹۴	۱/۱۷
دانشگاه تربیت مدرس	۰	۰	۶/۶	۵/۲	۱/۲۸	۲/۱۲
دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی	۰	۰	۰	۱/۴	۵/۲۹	۵/۱۲
دانشگاه صنعتی شریف	۴/۱۴	۰	۰	۱/۲	۱/۲۴	۱۱
دانشگاه علوم پزشکی ایران	۰	۰	۰	۶/۳	۶/۲۶	۳/۱۱

تعداد دانشگاه‌های برتر بر اساس کشور (۲۰۲۵)			
کشور/ منطقه	۱۰۰ تا	۵۰۰ تا	۱۰۰۰ تا
آمریکا	۳۷	۱۱۱	۱۸۳
چین	۱۵	۱۱۳	۲۴۴
چین-سرزمین اصلی	۱۳	۱۰۱	۲۲۲
چین-هنگ‌کنگ	۲	۵	۸
چین-تایوان	۰	۵	۱۲
چین-ماکائو	۰	۲	۲
انگلستان	۸	۳۷	۶۱
استرالیا	۵	۲۴	۲۹
سوئیس	۵	۷	۹
آلمان	۴	۳۵	۵۱
فرانسه	۴	۱۸	۲۷
کانادا	۳	۱۷	۲۸
سوئد	۳	۱۰	۱۴
رژیم صهیونیستی	۳	۵	۷
ژاپن	۲	۱۳	۲۹
هلند	۲	۱۱	۱۳
بلژیک	۲	۷	۷
دانمارک	۲	۵	۶
سنگاپور	۲	۲	۲
کره جنوبی	۱	۱۲	۳۰
فنلاند	۱	۴	۷
نروژ	۱	۳	۵
ایتالیا	۰	۱۸	۴۱
اسپانیا	۰	۱۰	۳۶
اتریش	۰	۶	۱۰
عربستان سعودی	۰	۴	۱۳
نیوزیلند	۰	۴	۷
برزیل	۰	۳	۱۸
آفریقای جنوبی	۰	۳	۸
پرتغال	۰	۳	۷
ایرلند	۰	۳	۷
روسیه	۰	۰	۷
ایران	۰	۲	۶
جمهوری چک	۰	۲	۵
لهستان	۰	۱	۷
مصر	۰	۱	۶
مجارستان	۰	۱	۴
مکزیک	۰	۱	۲
آرژانتین	۰	۱	۱
صربستان	۰	۱	۱
هند	۰	۰	۱۵
ترکیه	۰	۰	۱۱
امارات متحده عربی	۰	۰	۴
پاکستان	۰	۰	۴
مالزی	۰	۰	۴
یونان	۰	۰	۴
تایلند	۰	۰	۳
کلمبیا	۰	۰	۲
شیلی	۰	۰	۲
اتریش	۰	۰	۱
استونی	۰	۰	۱
ایسلند	۰	۰	۱
عنا	۰	۰	۱
قطر	۰	۰	۱
کرواسی	۰	۰	۱
لبنان	۰	۰	۱
لیتوانی	۰	۰	۱
لوزانمبورگ	۰	۰	۱
مراکش	۰	۰	۱
قبرس	۰	۰	۱
اسلواکی	۰	۰	۱
اسلونی	۰	۰	۱

عملکرد کشورهای اسلامی در رتبه‌بندی شانگهای				
نام کشور	بهترین رتبه ۲۰۲۵	تعداد دانشگاه ۲۰۲۵	تعداد دانشگاه ۲۰۲۴	تعداد دانشگاه ۲۰۲۳
عربستان سعودی	دانشگاه ملک سعود ۱۰۱-۱۵۰	۱۳	۱۲	۷
ترکیه	دانشگاه استانبول ۵۰۱-۶۰۰	۱۱	۱۰	۱۱
ایران	دانشگاه علوم پزشکی تهران ۴۰۱-۵۰۰	۶	۹	۱۱
مصر	دانشگاه قاهره ۴۰۱-۵۰۰	۶	۸	۷
پاکستان	دانشگاه کامست اسلام‌آباد ۷۰۱-۸۰۰	۴	۵	۷
مالزی	دانشگاه مالایا ۶۰۱-۷۰۰	۴	۵	۵
امارات	دانشگاه خلیفه ۶۰۱-۷۰۰	۴	۳	۱
لبنان	دانشگاه آمریکایی لبنان ۶۰۱-۷۰۰	۱	۲	۱
قطر	دانشگاه قطر ۵۰۱-۶۰۰	۱	۱	۱
مراکش	دانشگاه حسن دوم کارابانکا ۹۰۱-۱۰۰۰	۱	۱	۰

۵۰ دانشگاه برتر ARWU در سال ۲۰۲۵			
کشور	موسسه	رتبه ۲۰۲۵	رتبه ۲۰۲۴
آمریکا	دانشگاه هاروارد	۱	۱
آمریکا	دانشگاه استنفورد	۲	۲
آمریکا	مؤسسه فناوری ماساچوست	۳	۳
انگلستان	دانشگاه کمبریج	۴	۴
آمریکا	دانشگاه کالیفرنیا، برکلی	۵	۵
انگلستان	دانشگاه آکسفورد	۶	۶
آمریکا	دانشگاه پرینستون	۷	۷
آمریکا	دانشگاه کلمبیا	۸	۸
آمریکا	مؤسسه فناوری کالیفرنیا	۹	۸
آمریکا	دانشگاه شیکاگو	۱۰	۱۰
آمریکا	دانشگاه ییل	۱۱	۱۱
آمریکا	دانشگاه کرنل	۱۲	۱۲
فرانسه	دانشگاه پاری-ساکلی	۱۳	۱۲
انگلستان	دانشگاه کالج لندن	۱۴	۱۶
آمریکا	دانشگاه پنسیلوانیا	۱۴	۱۴
آمریکا	دانشگاه کالیفرنیا، لس‌آنجلس	۱۶	۱۵
آمریکا	دانشگاه واشینگتن	۱۷	۱۸
چین	دانشگاه تسینگهوا	۱۸	۲۲
آمریکا	دانشگاه جانز هاپکینز	۱۹	۱۷
آمریکا	دانشگاه کالیفرنیا، سن‌دیگو	۲۰	۱۸
آمریکا	دانشگاه کالیفرنیا، سان‌فرانسیسکو	۲۱	۲۰
سوئیس	مؤسسه فناوری فدرال زوریخ (ات‌ها زوریخ)	۲۲	۲۱
چین	دانشگاه پکن	۲۳	۲۴
چین	دانشگاه ژجیانگ	۲۴	۲۷
کانادا	دانشگاه تورنتو	۲۵	۲۶
انگلستان	کالج سلطنتی لندن	۲۶	۲۵
آمریکا	دانشگاه واشینگتن در سنت‌لویس	۲۶	۲۳
آمریکا	دانشگاه نیویورک	۲۸	۳۱
آمریکا	دانشگاه راکفلر	۲۹	۲۹
چین	دانشگاه شانگهای جیاو تونگ	۳۰	۳۸
آمریکا	دانشگاه نورث‌وسترن	۳۱	۳۳
ژاپن	دانشگاه توکیو	۳۱	۲۸
آمریکا	دانشگاه میشیگان، آن‌آربور	۳۳	۳۰
فرانسه	دانشگاه PSL (پاریس علوم و ادبیات)	۳۴	۳۳
دانمارک	دانشگاه کپنهاگ	۳۵	۳۲
آمریکا	دانشگاه ویسکانسین، مدیسون	۳۶	۳۶
انگلستان	دانشگاه ادینبرا	۳۷	۴۰
استرالیا	دانشگاه ملبورن	۳۸	۳۷
آمریکا	دانشگاه کارولینای شمالی در چپل‌هیل	۳۹	۳۵
چین	دانشگاه علم و فناوری چین	۴۰	۴۲
چین	دانشگاه فودان	۴۱	۵۰
آلمان	دانشگاه مونیخ	۴۲	۴۳
فرانسه	دانشگاه سوربن	۴۳	۴۱
سوئیس	مؤسسه فدرال فناوری سوئیس-لوزان	۴۴	۵۵
آلمان	دانشگاه فنی مونیخ	۴۵	۴۷
آمریکا	دانشگاه دوک	۴۶	۳۹
ژاپن	دانشگاه کیوتو	۴۶	۴۵
انگلستان	دانشگاه منچستر	۴۶	۵۲
آمریکا	دانشگاه نگراس در آستین	۴۹	۴۵
سوئد	مؤسسه کارولینسکا	۵۰	۴۳

